

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarius in VIII libr. philosophicorum Arist.
exceptus a Michael Schweizer, mon. Salemitani professo -
Cod. Ettenheim-Münster 359**

Specius, Johannes

[S.l.], 1596

Quaestio 5ta

[urn:nbn:de:bsz:31-132384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-132384)

sed non solum effectus sed etiam quod ipsa à causa efficiens
 quod alio modo dicitur efficiens causat. Maior
 patet quia quod à causa omni contingit ab illa omni qua
 tergo forte causa est illius productum. Minor patet quia
 omne autem proficit à causa tanquam ab egerit pin,
 ipsa cuius virtute autem egerit efficiunt efficiere
 solent. Ideo distinguendo maiorem dicitur ante ratio.
 eade omne id quod à causa omni simpliciter & quomodo modo
 rego; dicitur antecedens omne id quod à causa omni ut forte
 causa est concedo. Jam licet et ipsa causalitas omni
 utur à causa omni tamen ab illa quasi manet &
 stabilitate sumpta non ab illa prout forte dicitur
 ea per virtutem tanquam propria & fortiter regit sic
 formali causa ostendit.

Quomodo causa particularis effici
 Certos habeant se ad causas
 Veteres & vicinosa.

Quaestio. 5ta

Quia est de re sententia quod dicitur apud col. Vide col.
 2do p. 98. Nos rem omnem hanc sequuntur effe
 ctibus completorum.

Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.
 Quia Absentia Absentia causa dicitur virtute sua nihil Absentia sua.

a honore no' solum falsu' e' sed ab omni tu' scilicet tam
 hoc sententia tolla' non iudicio alienissimum. Est hoc affectio quae
 quosdam Arabes & Gabieler qui in 4to sententiam
 dist. 2 q. 1 & 3. ipse q. deo ab initio hoc pactu'
 muerit in rebus creatis ut se ad ipsam plenitudo
 agere uelit omne eis adhaere quia adhaere uel. dicitur
 sicut habitusque queque no' habere uel. dicitur ut bria
 probant se magis q' daz arguta. In finem fit q' plura q' plura
 fieri pot' q' deo p' se solum res se fieri pot' uel. dicitur
 turarum indignis q' res alie uel. dicitur nulla adhaere
 probant 2do. adhaerent sibi propriis & se habere. Sed deo quoniam
 p' se solum agendi modo: q' p' se solum est effectus p' se
 p' dicitur qua' adhaerent alteri q' p' se solum. Minor q'
 se solum efficit q' collentz atq' uel. dicitur agens
 ca' uirtutes indicat; in altero quocumq' produca
 inopia & inbecillitate arguit. q' aliam causam
 probant et antea in mente nihil efficit deo adeo q' dicitur in
 tale 33. scriptura. nil uolunt uereq' ac p' se solum oparte. haec dicit
 hinc authoritates uel. dicitur sacra' literaru' ut illu'
 priorib' ad Corinth' c. 12. Qui opari omnia in uobis
 Et ex posteriori ad eodem c. 7. Sed q' sufficienter
 uos cogitare aliqd' a uobis quasi ex uobis deo.
 Respondet ad 1m. Sed hoc nullo modo dicitur. Ad 2m respondet
 illud finem fieri q' plura q' aquae conde' uel. dicitur
 hoc dicitur bonitati & sapientie quoniam per

probant et antea in mente
 nihil efficit deo
 tale 33. scriptura.

Respondet ad 1m.

pauca fieri potest. sed negamus agere quoniam &
 gloriare suavitatis atq; admirabili dispositio —
 ut divina providentia res efficiat per se solo deo
 efficienter subtracta omni agendi virtute causis & dō;
 Summi enim boni est sese coicere: Quia ut in re magis
 sese coicet quia totq; hujus creatis improductiva
 insertiendi. Ad idem respondet omni quoniam deo & respondet ad idem.
 perfectissimi agendi modum; sed tunc in eo non consistere
 ut deo non admittat quodam aliam causam effici
 entiam: Quia eam non admittat quod ab illis dependen
 seat ut quod absq; eorum opera se solo cadit effecta
 producere non potest sed ut ipsa ea dignitate
 imperat quod agendi non nullum arguit potest esse,
 autem aut imbecillitatem. Nam, quia maiori
 minor exploranda est: si enim vellet absolute ac proprio
 maioris esse perfectior edere effectum se solo reger
 da est ob causam iam iam allata: si autem vellet mai
 orem perfectior argui quod agendi opera se solo
 qua simul cum alio cuius opera & administratio operat
 concedenda est sed sic agendi modus in deum non cadit.
 Ad loca Scripturae quod attinet non negat absq; causam & dō. Respondet ad idem,
 sua efficiantiam sed docet eam absq; deum idem. ca. de deo Scripturae.
 se & auspicio nihil valere: Interca legit ibi et soli
 gratia operum quod comparari tunc ad deum ut ad causam
 principalem referri debet. Nec merito proinde
 loquuntur ob sua velis captivitate & in se agendi

facultates ad emt. No. 1. eam inerti et herti qua
 titati s; formis ta' substantiis qua' auctabilis esse
 in auctu reformit. Etiam aut eam de, fortissim
 effluentia' Am' abest ut in' h'eat quantitas ut
 eam ut m'pe adunet quidem ignis quo maior
 est eo' longis calefact' & gleba' terra quo uasti
 or' eo' celeris desum' foch' modo illi' aqua' ale
 ubi nitensio' hinc' par' s'ctam' p' hunc' g'antat' con
 desit. Adde q' eadem' Quantitas' dum' magis
 extendendo' auctib' magis' fulcum' p'bet' ut' g'at
 hoc' ipso' corpib' p' h'ic' mutui' & ad' agenda' ueris
 in' g'ant' uer' subministrat' eorundem' agenda' fan
 tatez' n'um' in' modum' p'ouet. Neg' u' p'p'e
 d'gest' s' u' ueritate' peculiarib' q'dam' p' h'ic' p' h'ic
 illapsu' quo' p' h'ic' corpib' s' substantia' p' h'ic
 uer' ad' agenda' in' se' mutui' sufficit' p' h'ic
 hoc' dogma' falsu' est q' t'igna' minime' d' h'umata'. Est' u' dogma'
 hoc' ad' ueritate' p' h'ic' ac' p' h'ic' uer' uer' q' h'ic
 res' ut' fuerit' aut' debile' uer' h'ic' h'ic' h'ic
 claris' p' h'ic'. Sane' f' h'ic' in' h'ic' ut' m'pe' p' h'ic
 p' h'ic' uer' uer' uer' p' h'ic' uer' uer' uer' uer'
 obuia' & q' h'ic' h'ic' ut' no' p' h'ic' ut' h'ic' p' h'ic
 p' h'ic' uer' uer' ad' eod' ad' ueritate' p' h'ic
 no' u' tam' arg' h'ic' ac' uer' s' p' h'ic' ac' p' h'ic' uer'
 p' h'ic' h'ic'. Neg' aut' q' h'ic' uer' h'ic' h'ic' h'ic'

hoc dogma falsum est
 ostendit

quæz calefere & id genus alia sensu manifesti ma:
 Net absurdo se liberant in dicunt a se huiusmodi acti
 ones ^{regare} ~~ignoscere~~ s; aliam earu caus delarare: Na
 in sensum viduo cogit omniu bonum a pincate sol
 esse lucem mittat & quibz vult profecto sensum
 regare quinnih q absq ueritate argtmo negant
 cas furtioes ipsarum et rerum ept in qbz des,
 hendiur. preterea si sol no uere illuminat &
 aqua uere no refrigerat seqr coha cogitum b
 quendi bonumq iudicium a ee uera ea pncipi
 ata qbz id offering: Nec n ut illa uera sint
 pati e Deum sole pte lucem fundere ut ad
 aqua presentia q ducere pigiditate: Na in Deg
 aqua pte pte et calore gignere no niny
 aqua qua ignis diceret naa sua calefere: Imo
 & uero qd diceret procreatu fructu a lapide
 si Deg ad illiq pte hanc argeli q uerisset alia
 argtma uide apud col. & conuincit. Vide col. & conuincit.
 ffserho 2da Non solum factu uera pte pncipi
 gnam s; hincrim quoz & eruen est gteua
 solas creaturas agerol in imediato & uimali dei
 co uofu e gha Inramu 2do dist. 1. q. 8. & dist. 34.
 q. 1. q. 8. & alia extena opmior nuplexq canq
 sic probat 1o Si deg caa 1a & uerit ad pncipiore

Vide col. & conuincit.

quæz calefere
Janus 1o

N.g. calor et coarctat adu & in diate aut givrit
eadem ratione qua calor & ducunt, aut diversa. Non
eadem qd eadem numero utro à duobz distinctio
dini agentibz p'fusis à pt: No' diversa qd aut
p' illam actione, ca'ca utrius p'ducere totz effectz
& hoc non qd alioga ca'ca p'ticularibz quibz est
p'p'uarat: aut p'ducere tm' p' alig effectz &
tunc ca'ca utrius est tm' ca'ca partialis reg' et coarct
retet cum ca'ca p'ticulari ad producenti' idem p'du
idem cu' ca'ca p'ticularibz unam p'tem p'ducatur
aliam p'tem. Et do. Si actualis dei quoz reg'at
idcirco reg'at q' ca'ca natur' suis utrius no' p'ori
effectu' produere: s' p'ca non reg'at p' p'tem
Minor qd calor v.g. octo gradus p'ducere p't
calorem sex ut quinq' gradus in effectz p' no
super p'tione ca'ca. Nec reg'at actualis dei
quoz ut ca'ca p'ticularibz d'terminet ad huc ut
illu' effectm p'ducendū: hoc n. uniusq' agent
um natur' ab initio tribuit' & alig' m'itum.
Nec reg'at ut agent' natur' applicat ad effe
ra' hanc applicatō fit aut alio' agent' natur'
opa aut libera s'oi voluntate: & quoz dei
minimo reg'at. p'terea q'tio ad' talis quoz
dei tollere voluntatibz nra libertate' s' enim

probat rdo.

probat rdo.

... August: lib. 7. t. xviii. cap. 7. & lib. 5. t. 1. q. 1.
 ... ad litera cro. Sic t. lac re pub. erime p. b. llo
 ... Mouet Deq. nigt occulte p. h. a. unnoy
 ... creatura suam cog. motu illa uersata Dum Argon uisa
 ... efficiunt Dum ueruent Sydera Dum alternant uoti
 ... Dum aboyz aquaru' lappz agitah, Dum uiceta pul,
 ... semina euoluunt, Dum animatia gic,
 ... inq. nistos exieere p. mittunt explicit
 ... q. illi cum p. m. u' condita s. tanq. impli
 ... ut alora p. ta m. d. e. e. a. q. h. ni suos cursz uox explicit
 ... q. condit p. m. u. d. e. e. a. q. h. ni suos cursz uox explicit
 ... Deum immediate concurrere suaz
 ... efficiendi uirtutem circa effectus alique pro
 ... exercere inul alud est qua' Deu' i. t. h.
 ... & uelle eum effectus ee: s. n. u. l. p. t. e. q.
 ... n. attigat & uelit ee: s. n. u. l. p. t. e. q.
 ... quem immediate deq. r. o' gaurat. Si q. d. i. c. a. t.
 ... uerum tunc, q. a. deq. i. t. t. i. g. i. t. & uelit ut
 ... sit idq. p. p. r. o. p. r. i. a. m. u. i. r. t. u. t. e. m. d. e. i. & n. t. m.
 ... alienam: Deum aut tantummodo uelle ut effectus
 ... sit p. p. r. o. p. r. i. a. m. u. i. r. t. u. t. e. m. d. e. i. & n. t. m.
 ... q. i. p. s. e. e. t. i. m. e. d. i. a. t. e. g. a. u. r. a. t. R. e. s. p. o. n. d. e. t.
 ... deq. uelit ut effectus sit p. n. i. m. c. a. u. s. a.
 ... t. m. s. e. q. q. e. t. c. a. u. s. a. n. a. t. i. g. a. u. r. a. t. p. o. n. d. u. t.

n^o in q^o divina voluntas rō simul et gaurat: Pa
itelligit & voluntas divina ut a^o p^o rei p^o illa
& voluntas rō in^o p^o in^o dicitur & impulsiva
Dei ad producendum s^z et eo se ac p^o se produ
tina hoc provide quando de^o p^o itelligit
& volitione ut ignis v^o existat exentia
De^o et in^o productivam qua ignis existat
hoc ipso q^o itelligit & vult de^o ut ignis existat
p^o hanc ut illam causā naturā exentia
causā in^o productivā qua ignis existat: Non
p^o aut de^o velle ut ignis existat p^o virtutes re
turalis causā solig sicut velle nō p^o ut voluntas
sua nō sit productiva eis q^o vult. Unde aliq^o
lute dicendum est nāq^o quamvis causam crea
turu hoc ipso q^o creata p^o talen^o eē ut nulli
effectus illis debeant nisi simul itelligat & vult
De^o eū eē atq^o adeo sic actualit^o effectivē acia
mediate gaurat. Deum hanc rōe probat: Non
nūq^o requit ad unāquamq^o rem p^oducendā quā ad
eam tueram & conservandā s^z ex ipse natura
Dei eas propine tueris & p^oservatis in fluxu ita
dependent ut s^z eo nec movitō p^ostere q^ont
p^o de^o s^z in fluxu dei propine & immediato mōdō

q^o habet vltimo.

atq; illo cessante & abscedente stat op; ei; ita
mūdy uel itū oculi stare poterit si ei dege,
Greg. Gregorius gimen sui subtraxerit. Illud autē à D. Grego-
rio Hom: in Ezek: 17. Sapiens hinc simul
ac sancti hinc traditū est de eadē divina
re in gēnēsi: sic ē atq; nōt ut extra sit: sic
curat ut peccati periret; sic p̄sudet ut p̄-
tet; sic portat ut p̄sident. Reliqui est
argūta in gēnēsi posita dīsoluunt hōc p̄ respō-
deh p̄ Deum uniuersū ad efficiendū egrē respō-
sione diuersa: s̄d obiectionē dī Deū p̄-
cere totū effectū in suo gēnē sicut & p̄ticularē
eādē eundē in suo quoq; ordine producit. Nō autē
ita totum quasi vixit sola s̄d adminiculo alīq;
producat quō paulo dīg uerando effectū producit
et hoc respōsio satis bona est. Atq; tā nō
nō dī respōdent eadē eē actionē dei & eādē
ē dā dum q̄a s̄nt unū & eundē finē proximū
ac intermū q̄ ē forma q̄ producit; tā ḡa
mū externū multiplicatū actionū quoq; mul-
tiplicitatē non infert adeōq; unā & eadē unū
nūmero plures s̄re p̄t fieri externos totales
et non subordinatos: Idem nāq; op; in gēnē
duorū amicorū effici p̄t ita ut nō minus

Respondet ad p̄-

ob alterum in qua pp utrum simul fiat: hoc in
ita sese beat multo claris patet pro eandem actio
ne plures esse fines subordinatos quorum unus
ad alterum referat, ut cum qd pollicetur laa su
deat ut ipz mediaturibus bonos qdqz proffit. Itaqz licet
utraqz causa in suo genere perfectio non habeat, pade
dem ratione utrius concurrat, & da simili d in suo gradu
e ordine sicut ratione, utqz concurrat p huiusmodi modo
ing h' da pro subordinata q subordinatio efficit ut
ambae quasi unus agentis vim obtineant. Ad 2am Responsio ad 2am.
Respondio distinguendo. Concurrit dsi requit q sicut
unus q sicut uniusqz virtute sicut p piam gener
co ordinem sui non potest producere nego. Reliqua
in eodem argumto addita parum momenti sunt ad oia
ista suo modo quorsqz dsi requit. Ad 3am negat Responsio ad 3am.
Den' hoc suo quorsu imponet causis 2 d' b' necessi
tates: Na' ab aeterno statuit in istis concurrere
comodate n' de quierent' non unigeniqz. Cum n.
concurrit huius dsi in voluntate de intellectu divino con
sistat intelligit utiqz Deo de multo ut, ipsis huius,
voluntatis operes eo modo et huiusmodi de q' huius
sint quo n' q' huiusmodi e' d' b' b' huiusmodi
nqz, voluntate soluta. Ad 4am Responsio ut huiusmodi
catas in suo genere de ordine immediate concurrere. Deo

in hinc sequi caeter sic quoniam effectus & dicitur
esse partialis: Nam ut dicitur: sapientia dicitur qd
art. 2. recte dicit & non suffragi iudicium illud
taxat caeter partialis certum qd in eodem caeter qd
deniq; ordine ad unam illig qm causam integram
dant qd fluit ita ut sentia pendat ad a hanc
agendo; quo modo non conuenit dicitur & caeter
sunt tunc dicitur & ignis v.g. cum ad pducendum ad
rem conuenit modo quodam dicitur totales caeter & quod
dam modo partialis totales qd utaq; totum esse
utem opah, ad n. m. se laboris quatuor partium
ut illa hor, hanc illos producat, ut diximus: par
tiales dicitur sunt quoque modo qd sentia in illa
caeter eo parte influpum quem tunc adhibet eiusmodi
alorem producat: licet n. dicitur eundem calorem
quem simul cu igne & sole se solo part efficit
n. tunc enim efficitur ualet eo tunc quorsu que dicitur
cu igne opah existeret sicut qd alio quoda efficitur
ciori qd ignis influpum suppleat & conuenit.
Ad id qd additum est respondet caeter ad hoc qd
aliquo modo uocari instrumenta quare ex eam ut
uolunt dicitur opah; si tunc instrumentum proprie sumat
ut res in ignis pfecta plane conuenit: licet n.
caeter sa & illa tanq; & inferiores dicitur substat
agt

quodam modo
sunt dicitur caeter
totalis

quodam modo

ei creati in idcirco ad suscipiendu' calorem subiecto
& reliq' circumstantiis communi resp' h'c f'ictu' no
ac sup'flum. Et q'qd ex f'ic' d'ri ampl'iq' regu' ex
mah' p'ter g'ursum in actione d' calorem q' p'cedit
eik. Demde si res creata nihil o'io absq' p'ximaria
excitase producere p'nt p'p't' ex citari q' noq' a Deo
humana voluntate ad ar'ly m'it'os c'seques' e'at,
surdum q'. Si dicit' q' p'p't' e' p'ri' sup' em'q' no,
t'orib' mouere noz motum s'unt & p'ri' alterati
& cali alterare non alteratum. Q' d'at' car' p'p't'
e' comouendat qua' aliud agant. R'p'ndet' t'c'
illud p'p't' d' disciplina p'ologu' ite' intelligendu'
e' q' p'p't' sit sup' em' motu' mouere non
motum & agere independent' ab actione car'. Equo
p'atet q' d'at' causas eo sensu recte d'ri no' mouet
e' nisi motus & nisi dependent' ab agente p'ri'
q' una in' ip'is op'at'. Vigetis ampl'iq' hoc no'.
Ead' p'ca in no' t'm' f'ic' q' in op'ando q' et in op'ando
e'and' dubie no' p'ri' op'ari d'at' d'ed'et' d'at' q'ca
causab' d'at'. So' unu' d'at' qualif'iq' ante op'io in
Deino g'ursum no' attingat ip'ant' & d'at' causam
actione' d'anda erit alia q'dam actio a' Deo car'
p'ri' elicit'. Q' Ea qua' d'at' car' ab ip'is mouet' d'at'
& excitat'. R'p'ndet' falsum e' q' d'at' p'ri' no' agat
e'at' alicui' p'ri' g'ursum quem d'ic'et' to

Obiectio.

Responsio.

Alia obiectio

Responsio.

inmittat in causas agentes, ut ea exiret & velut imbe
 illes, corroboret. Ad qd. n. ille sit necesse? nec et prius
 agit rōe illig. concursus quo ad hono. & effectum. rda
 caa immediate attingit quasi aut totum aut aliqua
 eig ptem p se prius producat absq. q. sortio caa seu
 da. ^{Explicit} In rōe q. cedi p. ^{Primum suo gursu} ^{Primum suo gursu} ^{Primum suo gursu}
 prius agere p. quaterq. priora nra. De caa q. pte.
 caa sunt quoniam se et d. ining gursu q. d. in
 caorum gursu longe p. ceteris est. De quaterq. rdo.
 priora vocant ea a q. by non querit h. subsistendi
 corsega. no. n. si de h. gursu d. ining absolute p. q. h.
 dari gursum ignis; et si g. caa ex eo q. de h. con
 cursu ignis recte colligat dari concursum d. ining.
 Porro ad hanc prioritatem rationem no. op. e. totum
 causam & d. in effectum aut aliqua eig ptem prius
 De qua a. causa r. d. b. produci ut patet.

De Fine.

Finis non no. ex + g. m. b. g. causarum unum est vere
 proprius d. in s. et ordine primus. Quod tamen
 ex antiquis p. s. t. q. b. g. d. an. obscurum fuit cor. in om
 nium de loquendi & sentiendi consuetudine usq. adeo
 receptum nunc est ut tunc videat solus meridi
 am lumen in dubium vocare qua. finalem causam

*Primum suo gursu
 Primum suo gursu
 Primum suo gursu*

B.

*Finis nra caetera
 caorum g. m. b. est
 ordine primus.*